

Sentències

Sentència

Sentència del Tribunal Constitucional del 7-9-2023 relativa al recurs d'empara 2023-38-RE.

Causa 2023-38-RE

(AXA Portugal, Companhia de Seguros, SA c/ Principat d'Andorra)

Número de registre 243-2023. Recurs d'empara

Sentència del 7 de setembre del 2023

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 30 de maig del 2023, per la representació processal de la societat AXA Portugal, Companhia de Seguros, SA, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra la inactivitat en la causa penal TC-030-3/10 (Túnel dels Dos Valires) que provoca la dilació en els autes civils registrats amb el núm. 0634-1/2011, la qual derivaria en una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a un judici de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats i que s'adoptin les mesures necessàries amb caràcter urgent per fer cessar aquestes vulneracions, sense perjudici de la indemnització que es pugui generar derivada del retard constatat;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'auta del Tribunal Constitucional del 12 de juny del 2023 que va admetre a tràmit, aquesta causa sense efectes suspensius;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 30 de juny del 2023, pel Ministeri Fiscal;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per la part recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escollat l'informe del magistrat ponent, Sr. Joan Manel Abril Campoy;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. Arran de l'enfonsament del viaducte d'accés a la boca de la Massana del Túnel dels dos Valires, que va succeir el 7 de novembre del 2009, la societat AXA Portugal, Companhia de Seguros, SA va haver d'indemnitzar als accidentats i als familiars de les víctimes mortals en un import de 424.362,02 €, quantitat que s'ha anat incrementant amb les pensions que es continuen abonant.

1.2. Després que els tribunals andorrans declarassin la inadmissibilitat a tràmit de la seva constitució d'actor civil en el marc de la causa penal, el 16 de novembre del 2011, la representació processal de la societat AXA Portugal, Companhia de Seguros, SA va formular una demanda de citació al procediment civil contra les societats Dragados, SA, Draga, SA i Treballs Públics Unitats Armengol & Montané, SAU.

1.3. El 4 de març del 2013, la Secció Civil de la Batllia va dictar un aute en què acordava suspendre el procediment per prejudicialitat penal, sol·licitada per les societats Dragados, SA, Draga, SA i Treballs Públics Unitats Armengol & Montané, SAU, ordenant la suspensió fins a la resolució dels autes penals registrats sota el número TC-030-1/2010.

1.4. El 30 de maig del 2023, la representació processal de la societat AXA Portugal, Companhia de Seguros, SA va interposar un recurs d'empara contra la inactivitat en la causa penal TC-030-3/10 (Túnel dels Dos Valires) que provoca la dilació en els autes civils registrats amb el núm. 0634-1/2011, la qual derivaria en una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a un judici de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació de la companyia d'assegurances recurrent

- La part recurrent ha formulat un recurs d'empara derivat de la inactivitat dels tribunals andorrans en la causa TC-030-3/10 que hauria provocat una dilació indeguda en la causa civil 0634-1/2011 i que hauria vulnerat els drets a un procés degut i a una durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

- Exposa que va demanar constituir-se en actor civil en la causa penal TC-030-3/10 per exercir l'acció de rescabament civil. Aquesta pretensió va ser refusada per la Batllia, a l'igual que en l'incident de nul·litat i en el recurs d'empara que va ser inadmet a tràmit pel Tribunal Constitucional mitjançant l'aute del 10 de gener del 2011- causa 2010-33-RE.

- El 16 de novembre del 2011 va interposar una demanda civil contra les societats Dragados, SA, Draga, SA i Treballs Públics Unitats Armengol & Montané, SAU, la qual resta aturada per la prejudicialitat penal.

- Assenyala que el procediment penal es va iniciar fa quasi 14 anys i que no existeix cap justificació per no haver jutjat a data d'avui la causa penal. El termini és molt superior a la durada de qualsevol altre procediment, no existeix cap complexitat que justifiqui aquesta durada irracional i afegeix que es produeix una discriminació entre ciutadans, amb vulneració de l'article 6 de la Constitució, quan, per raons polítiques, altres causes es jutgen ràpidament. Malgrat això, reconeix que aquesta discriminació no es pot al·legar perquè no és titular d'aquest dret fonamental.

- La manca de resolució dels procediments i de les causes, al marge de poder constituir delictes, signifiquen en una societat democràtica un sentiment d'impunitat i de manca de justícia. Això fa que es vulneri no només el dret a un procediment de durada raonable, sinó també la concepció d'un Estat que té el dret a la jurisdicció més proper a una intenció que a un dret real i efectiu.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats i que s'adoptin les mesures necessàries amb caràcter urgent per fer cessar aquestes vulneracions, sense perjudici de la indemnització que es pugui generar derivada del retard constatat.

2.2. Argumentació del Ministeri Fiscal

- El Ministeri Fiscal constata, tal com ho reconeix la part recurrent mateixa, que aquesta no és part en la causa penal; i, en aquestes circumstàncies i de la lectura estricta de l'article 87 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, la societat recurrent no està legitimada per interposar recurs d'empara.

- En aquest sentit, l'aute dictat pel Tribunal Constitucional el 15 de gener del 2018, en el marc de la causa 2017-47-RE, es va pronunciar en relació amb la legitimació activa constitucional disposant que "*L'aute de la Secció Civil 4 de la Batllia, del 13 d'octubre del 2017 inadmet a tràmit l'incident de nul·litat d'actuacions promogut per qui ara recorre en empara. No li reconeix "legitimatio ad processum" i no li atribueix la condició de part. Per tant, tampoc està legitimat per a la iniciació del procés d'empara*".

- Afegeix que la societat recurrent no pot pretendre estar perjudicada per les dilacions indegudes en la causa penal, en la mesura en què no ha denunciat aquesta vulneració en aquella causa, perquè no és part,

ni ho ha fet tampoc en l'expedient civil en el qual sí que és part, ni en cap altra causa civil connexa on també seria part (expedient núm. 0035-1/2014).

- Per aquests motius, demana al Tribunal Constitucional que desestimi aquest recurs d'empara.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. Com a qüestió prèvia, és necessari analitzar l'al·legació del Ministeri Fiscal en virtut de la qual i segons l'article 87 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, la part recurrent en empara no gaudeix de legitimació per interposar el recurs, ja que no és part en la causa penal.

La part recurrent és demandant en un procés civil, que es troba suspès per prejudicialitat penal i que no pot continuar la seva tramitació fins a la resolució d'aquest afer penal. És cert que l'article 87 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional reconeix la legitimació als demandants o als intervinents en els procediments als quals es refereix l'article 86 de la mateixa Llei. Aquest precepte estableix com a objecte de l'empara les sentències que desestimen, en fase de recurs, les demandes del procediment urgent i preferent, les resolucions que desestimen o inadmeten els incidents de nul·litat, presentats com a procediment urgent i preferent, i les decisions definitives del Tribunal Superior de Justícia.

Ja hem tingut ocasió d'interpretar l'article 86 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional en el sentit d'incloure també les decisions definitives dictades pel Tribunal de Corts dins de l'àmbit objectiu del recurs d'empara. Cal prendre també en consideració que, segons la nostra jurisprudència, les anàlisis de les durades "*raonables*" d'un procediment judicial en el sentit de l'article 10 de la Constitució permeten exigir-les abans que el procediment judicial hagi finalitzat, sempre que es pugui constatar la vulneració del dret fonamental a un procés de durada raonable.

Arribats a aquest punt, aquella persona que és part d'un procediment judicial -sigui civil o administratiu- i que es troba suspès per la decisió que ha de prendre un òrgan judicial penal del qual depèn la seva decisió, si aquest òrgan judicial no adopta la decisió en un termini raonable, lesiona també el seu dret a la jurisdicció i, per tant, se li ha de reconèixer la legitimació activa per poder instar davant d'aquest Tribunal Constitucional la seva protecció.

Per consegüent, l'escull de la manca de legitimació de la part recurrent en empara ha de ser desestimat.

3.2. Pel que fa al fons del recurs, la jurisprudència d'aquest Tribunal Constitucional ha establert quins són els paràmetres que s'han de prendre en consideració per poder concloure si la durada d'un judici és o no és raonable (veg. per ex. les sentències del 14 de març del 2001 -causa 2000-17-RE-, del 7 de setembre del 2005 -causa 2005-21-RE-, del 7 de maig del 2018 -causes 2017-38-RE i 2017-54-RE-, del 7 de setembre del 2018 -causa 2018-10-RE-, del 19 de desembre del 2018 -causa 2018-50-RE-, del 22 de maig del 2019 -causa 2019-14-RE-, del 13 de juliol del 2020 -causa 2020-19-RE-, del 14 de febrer del 2022 -causa 2021-97-RE-, del 20 d'abril del 2022 -causa 2022-23-RE-, i, del 7 de setembre del 2022 -causa 2022-39-RE-).

I aquesta doctrina del Tribunal Constitucional s'alinea amb la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans (veg. la sentència del 13 de juliol de 1983, recaiguda en el cas *Zimmermann i Steiner c/ Suïssa*, així com la sentència del 27 de juny del 2000, recaiguda en el cas *Frydlender c/ França*).

3.3. La concreció de la durada "*raonable*", com a concepte jurídic indeterminat, exigeix valorar la complexitat processal, el temps transcorregut, l'actitud processal de les parts i l'activitat dels tribunals (veg. les sentències del 25 de maig del 2007 -causa 2007-2-RE- i del 10 d'octubre del 2016 -causa 2016-8-RE-), d'acord amb les peculiaritats del cas concret (veg. la sentència del 15 de desembre del 2014 -causa 2014-23-RE-).

3.4. Si traslladem les consideracions anteriors al cas actual es pot constatar la vulneració del dret a un judici de durada raonable que es conté a l'article 10.2 de la Constitució.

En efecte, el transcurs de quasi 14 anys per a l'enjudiciament de l'afer penal d'aquestes actuacions ultrapassa de manera extraordinària el termini raonable que un tribunal hauria d'emprar per resoldre un procediment penal de les mateixes característiques com és aquest.

Ni una eventual complexitat deguda al nombre d'intervinents en el procés penal, ni la dificultat del fons de l'afer poden justificar que el Tribunal de Corts no hagi resolt encara aquest assumpte durant el transcurs d'aquest període de temps.

Aquesta inactivitat en el procés penal que determina que el procés civil segueixi suspès a causa de la prejudicialitat penal provoca la vulneració del dret a un judici de durada raonable de la part recurrent en empara.

3.5. No correspon examinar una eventual vulneració del dret a la igualtat, reconegut a l'article 6 de la Constitució, per la discriminació al·legada, perquè com bé addueix la part recurrent, aquesta no és titular d'aquest dret fonamental i perquè ceneix la sol·licitud del seu escrit de recurs d'empara a l'existència d'una dilació indeguda.

3.6. L'estimació del recurs d'empara dona lloc a dues conseqüències més: la primera, és que s'ha d'instar a la jurisdicció ordinària concernida, per tal que en el termini més breu possible posi fi a la dilació indeguda existent i restableixi a la part recurrent en la integritat del seu dret constitucional; i, la segona, és que la part recurrent té dret a ser indemnitzada per la dilació produïda, precisant que aquesta indemnització haurà d'incloure la totalitat dels perjudicis produïts.

3.7. L'estimació del recurs d'empara comporta la no imposició de les costes processals (arg. a contrari, article 92.4 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional).

Decisió:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

Ha decidit:

1. Estimar el recurs d'empara 2023-38-RE interposat per la representació processal de la societat AXA Portugal, Companhia de Seguros, SA.
2. Declarar que s'ha vulnerat el seu dret fonamental a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució.
3. Comminar el Tribunal de Corts que adopti les mesures que estan en l'àmbit de les seves competències per fer cessar la vulneració d'aquest dret fonamental.
4. Declarar que la part recurrent té dret a ser indemnitzada en la quantia que determini la jurisdicció ordinària.
5. Declarar que no és procedent efectuar cap pronunciament en matèria de costes.
6. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal de la companyia d'assegurances recurrent, al president de la Batllia, a la presidenta del Tribunal de Corts i al Ministeri Fiscal, ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 7 de setembre del 2023.

Jean-Yves Caullet
President

Dominique Rousseau
Magistrat

Joan Manel Abril Campoy
Vicepresident

Josep-D. Guàrdia Canela
Magistrat